СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LV. Ч. 5. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 8-го січня 1947. No. 5. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, January 8, 1947. VOL. LV.

ТРИ ЦЕНТИ в злуч. держ. ... ики ПЯТЬ ЦЕНТІВ закордоном Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE U. S. of AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРИ СВЯТОЧНОМУ СТОЛІ

„На небі зірка ясна засяла"

Як від сторіч, як від давніх віків...

Та сама зоря, що її ми ждемо з нетерпінням сьогодні, ждали вчора, ждали в усі свої прожиті роки, що її ждали з таким нетерпінням наші батьки, наші діди інаші далекі прапрадіди. Від сторіч, від давніх віків...

Та сама зоря, що від споконвіку слала свое сріблисте проміння, дзвінке як сталеві струни бандури, на вкриту білими пеленами нашу землю, розіскрену міріядами самоцвітів, що їх щедрою рукою розсіяло Боже Дитятко у дбайливості й турботі, щоб та наша земля засяла найпишнішою красою у цю Його святу Різдвяну Ніч.

Та сама зоря, що від сторіч у ту повну чудее ніч, якимось надзвичайним способом потягала водночас за тисячі, за міліони блакитних шовкових стрічок, а вони ворушили срібними дзвіночками, що дзвеніли радісною колядкою: „Славен еси, нам милий Боже, на небесі!...

І дзвеніли слова колядки по всіх оселях нашої країни. І блимали святовечірні свічки по хатах наших сіл і міст, і сідали українські родини до святовечірнього стола.

І так плили і пливуть роки за роками, і так сповнялася і сповняється рік-у-рік ота святовечірня містерія.

Проходить народне життя, вагітне подіями, стаються зміни в історичному бутті нашої нації, виконуються вчинки, що зумовляють долю народу. А Різдвяна Ніч якби ділила рік на дві половини: того, що було і того, що буде; того, що вже сталося і того, що ще має статися. Святовечірній стіл, при якому не може бракнути нікого з сімї, це немов стіл дорічної наради, наради над тим, що зроблено і над тим, що ще треба зробити. У той вечір всепрощення, в який забувається всі особисті врази, в який забувається всі непорозуміння і незгоди, в який серця горять справжньою щирою любовю, у той Святвечір так дуже багато у наших серцях місця для народніх турбот, для журби про те, що найважніше і що вище над усе, у той час, коли все особисте відходить на другий план. Святовечірній стіл, стіл традиційних родинних побажань при просфорі, перетворюється у символічний стіл національних підсумків, національних подій і сподівань...

Скрипить під ногами сніг, біжить сріблисте проміння, дзвінке як сталеві струни бандури, на вкриту білими пеленами нашу землю... І знову таємнича врочиста ніч, ніч Божого Воплощення, викликае по всіх людських оселях нашої країни святовечірню містерію.

„Славен еси, наш милий Боже, на небеси!..."

Скільки порожніх місць при нашому цьогорічному святовечірньому столі...

Якою дорогою ціною окуплюється щастя прийдешніх поколінь. Але за нього ніяка ціна не буде зависока.

Горить яскравим полумям святовечірня свічка.

Скрипить під ногами сніг...

Під вікнами нашої хати колядники:

„Христос родився..."

Крізь вкриті візерунками шибки вікон кличемо у морозні простори розіскреної зорями Різдвяної Ночі:

— Славіте!

(З журналу „Наші Дні").

БОГДАН ЛЕПКИЙ

НА СВЯТИЙ ВЕЧІР

Сніжок паде, як срібний пух,
Мороз малює квіти;
Накритий стіл, в куті дідух,
Пустують в сіні діти.

Гей, кілько то минуло літ:
А я так добре чую
Кожухів шелест, скрип чобіт,
І щиру пісню тую.

Далекий світ, великий час,
Пливуть літа рікою,
Гей, що чувати там у вас
Чи йдете з колядою?

Чи й нині мерегтять зірки
Над хатою старою?...
Гей., краю мій, не знаєш ти,
Як тужу за тобою!

О. ДАЛЕКИЙ

ПРИЙШОВ ДНЕСЬ...

В блакиті зорі розцвітають
Якось інакше, як щоднини.
На землю, втомлену до краю,
З небес мов янголи злітають
До Нього: Господа й Дитини.

Бо Він родився вже між нами
(В палатах? Хатах? У варстатах?)
Бо Він прийшов, як брат до брата,
Щоб дні розпуки та нестями
Не володіли над серцями.

Прийшов налити в душі віри
У правди світлу перемогу:
Щоб наші душі бідні й сірі
На сталь і кремінь згартовили
На нашу життеву дорогу...

ОДНЕ, ТА НЕ ОДНАКОВЕ СВЯТО.

Всі українці, на Україні і не Україні сущі, обходять те саме свято Різдва Христового в дні 7-го січня за новим стилем.. Один день, одне свято, але як же не однакове воно!

Ми, на вільній американській землі, в гурті своїх рідних і приятелів засядемо в теплій хаті біля багато застелених столів та по волі і вподобі славитимемо Предвічного Бога, що прийшов днесь із небес, щоб спасти люд свій весь. Під ярко освітленою ялинкою ми в радості забудемо свої щоденні турботи та думкою і серцем обєднаемось довкруги тої Правди, яка народилась 1946 років тому й згадка про яку кожного року повторюється як небувала Нова Радість.

Але цеї радості не буде для сорок міліонів наших рідних братів і сестер в рідній Україні. Бо не має радості там, де не має мира, де замість справедливості панує насильство і терор, де люде вміраують з голоду. Не має радості там де не має волі. Замість освітленої ялинки, очі наших братів в Україні в цей день заливатиме піт від каторжних робіт, замість багатої вечері, вони шукатимуть окрушинок, щоб заспокоїти вічний голод, замість теплої хати, одні з них плакатимуть в напів розвалених хижах, а інші закостенілими руками стискатимуть зброю в лісах. Замість радості буде розпач, замість веселої коляди — ридання в одних, а боеві гасла в других.

На скитанні, в холодних бараках і біля бідних столів кілька сот тисяч наших братів згадуватимуть ті всі поневіряння, переслідування, кривди і злидні, яких вони постійно зазнають. Чи можна обходити свято правди, справедливості, любови і мира там, де їх не має?

Одне свято, та не однакове воно. Проте, всіх українців в Україні на скитанні і в цілому світі обєднає в цей день, безогляду на це, як вони його обходитимуть, спільне бажання і спільна молитва до народженого Бога: верни щастя, даруй волю нашій Неньці — Ураїні!

ВИСТУП ПРЕЗИДЕНТА ТРУМАНА З ПОСЛАННЯМ ДО КОНГРЕСУ.

Згідно з наперед складеним планом, вісімдесятий конгрес почав свої наради в пятницю 3 грудня. Палата репрезентантів зорганізувалася впродовж двох з половиною годин, а в сенаті виринув спір щодо допущення сенатора Билба до виконування своїх обовязків. Республиканська Партія і деякі демократи не хотіли допустити Билба до складення присяги і тому наради сенату перервано до суботи. У міжчасі Билбо рішився відложити присягу доки не буде вирішена його справа в комісії і сенат зорганізувався за попереднім планом, вибираючи тимчасовим предсідником сенатора Артура Г. Ванденберґа. Після усунення перешкод конгрес приступив до праці. В палаті репрезентантів ще в пятницю зголошено законопроєкти в справі податку і зміни робітничого законодавства, а на понеділок призначено спільне засідання обох палат на 1-шу годину після полудня. На ньому резидент Труман виголосив послання "про положення країни".

ПЕРШИХ 26 ГРОМАДЯН КАНАДИ; МІЖ НИМИ ПРЕДСТАВНИК 400,000 УКРАЇНЦІВ.

У звязку з поданою вже відомостю про окреме канадське громадянство та про перших 26 громадян Канади, між якими є премієр В. Л. Мекензі Кінґ, преса у власних кореспонденціях з Отави приносить дальші подробиці. Врочистість першого надання канадського громадянства відбулася в будинку Найвищого Суду в Отаві, а нею проводив головний суддя Тібодо Рінфрет. Деякі з цих перших 26 канадських громадян родились в Канаді, інші були натуралізовані, а 12 з них вперше склали присягу вірности. Першим, що дістав канадське громадянство, був премієр Мекензі Кінґ, що належить вже до третьої канадської ґенерації в обидвох лініях. Між іншими першими 26 канадськими громадянами були: Джюзеппі Аґостіні, родом італієць, К. Деймах — данського роду, Мавріс Лабросе — канадський францyз, Василь Єлиняк — „перший з 400,000 українських поселенців в Канаді" — подається в американських пресових вияснeннях. Між першими канадськими громадянами є ще один вірменин, один росіянин, один поляк та інші.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ
— і —
НОВИМ РОКОМ

шлють щирі побажання членам У. Н. Союзу, читачам "Свободи" та всьому українському громадянству:

Головний Уряд Українського Народного Союзу та Редакція і Адміністрація "Свободи".

УКРАЇНЦІ ПО ЦЕЙ І ПО ТОЙ БІК ОКЕАНУ

Нові обставини в Европі після другої світової війни видвигнули деякі проблеми і для американських українців, як організованої громадської спільноти. Окупація всіх українських територій большевиками та всеціле відгородження України від зовнішнього світу перервали теж силою факту багато ниток тих практичних взаємовідносин, що їх постійно вдержувано між американськими українцями і „старим краем" — Україною. Советський уряд унеможливлює американським українцям навіть такі однобічні звязки з країною їхп оходження — якщо вони не є комуністами — як пересилка матеріяльної допомоги чи то поодиноким людям, чи установам в Україні.

Рівночасно з послабленням практичних взаємин зі самою Україною, виринули цілком нові проблеми у звязку з величезним напливом нової української еміґрації в Центральну та Західну Европу. Нічого дивного, що по обох боках океану починає появлятися щораз більше голосів, які пробують по свойому відповідно насвітлити і сконкретизувати відношення американських українців до їх братів на еміґрації в Европі та навпаки, або щонайменше такого насвітлення і конкретизації домагаються. Звичайно, що тут кожна сторона повинна сказати сама за себе.

Говорячи про відношення американських українців до нової української еміґрації в Европі треба насамперед ствердити, що в основному воно диктується положенням, потребами і становищем европейської еміґрації. Американські українці вважають цю справу за частину загальноукраїнської, яка хвилево і силою обставин висунулася на перше місце, Нова українська еміґрація в Европі, її теперішне положення та її майбутня доля стала голвним предметом турбот американських українців та центром уваги їх зорганізованого громадського життя.

Дві головні громадські централі американських українців, Український Конгресовий Комітет Америки та Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, повстали — перший вже на початку війни в 1940 році і другий в червні 1944-го року — з метою допомагати, обороняти і заступати інтерси цілого українського народу і самої України. Сьогодні акція обидвох централь зосереджується на цій хвилево найбільш пекучій українській проблемі, іменно на проблемі, нової української еміграції.

Ми маємо з Европи деякі оцінки праці самих американських українців і їх відношення до нової української еміґрації. До замітніших, згл. найбільш характерних з тих оцінок належать: неточне звідомлення з одного докладу д-ра С. Барана, досить обережний редакційний коментар „У нас це інакше", надрукована в мюнхенській „Українській Трибуні" з 1-го грудня м. р. та цілком іґнорантська стаття „Американці і ми", підписана літерами Л. Р. і надрукована в ріминському „Житті в таборі" ще в серпні м. р. Не входячи в суть і причну видвигнених там слушних чи не слушних закидів і не полемізуючи з ними, ми використаємо їх тільки як базу, зглядно як точки зачіпу в ході наших міркувань та насвітлення нашого становища до нової української еміґрації в Европі.

Перш за все, назагал існує цілком мильний підхід до оцінки американських українців та їх сил і спроможностей. Їх майже завжди оцінюється в порівнанні з іншими етнічними групами в Америці, виказуючи різниці в досягненнях, але не беручи до уваги різниць в дійсному стані. Бо українська група в Америці не тільки одна з найменших числом, але теж одна з наймолодших. І тоді, як

(Докінчення на стор. 4).

В УКРАЇНІ "ЗАБАГАТО НАЦІОНАЛІЗМУ", А ІМПЕРІЇ РОЗЛІТАЮТЬСЯ.

Під заголовком „Великі імперії світа зазнають внутрішніх ударів" приносить Ню Йорк Таймс з 5-го січня інтересну кореспонденцію С. Л. Зулцберґера з Парижа. Автор аналізує внутрішне положення в британській, французькій і голандській імперіях, самостійницькі рухи домініяльних народів та на підставі аналогій і досвіду історії приходить до висновку, що імперії, які вони не були б, не є вічні та раніше чи пізніше вони таки розлітаються. Автор не залишає без уваги і Советського Союзу. Пишучи про нього він стверджує: "Очевидно, Москва не називає Советського Союзу імперією, але майбутній історик вживатиме цего слова". В дальшому автор порівнює сьогоднішній Советський Союз з колишньою імперією турецьких султанів, займається советською національностевою політикою, за яку робить відповідальним Сталіна ще з часів Леніна і вкінці стверджує: "Це вже мусить бути якась причина, чому Москва в останньому часі признається, що в таких країнах як Україна є "забагато націоналізму". Так, чи інакше — пише автор — історія виказує, що імперії одного дня мусять розвалитися, безогляду на те, чи вони є февдальні, капіталістичні, соціялістичні — як сьогодні у Франції і Англії, чи комуністичні. Цю лекцію вивчив Олександер, Цезар, Наполеон, кайзер Вільгельм, Мусоліні. Її вивчають сьогодні в простіший спосіб Атлі і Блюм. Вона є теж предметом турбот у Кремлі" — кінчить свої міркування С. Л. Зулцберґер.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES Three cents a copy	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

"SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

З УКРАЇНСЬКИМ РІЗДВОМ

"Американське Різдво" — ми вже відсвяткували разом з цілим американським народом. Тут святкують його всі, безогляду на те, хто яку віру визнає, до якої церкви ходить та по якому Бога молить. В цьому часі, куди не глянь — скрізь різдвяні ялинки, в яку хату не зайди — всюди віночки на дверях та на вікнах і десятки й сотки святочних карточок на столах; яке радіо не покрутиш — різдвяна програма, куди не поступиш — повно людей з оберемками святочних подарунків. Усе це виробляє в кожного святочний настрій. Але воно рівночасно зроджує побоювання, що в намаганнях викликати "святочний настрій" часом забувається за справжню причину свята, за ідеї та велич Того, що Його народження святкуємо. Проте, добре — кажуть інші — що бодає на Різдво люди про людей памятають та бодай в цей день одні до одних виказують свою доброту і благородність, щирість і мирність. Бо це зближає їх до Народженого у Вифлеємі, до принесеної Ним великої ідеї загально-людського братання, любови і мира.

"Українське Різдво" святкуємо в Америці тоді, як загальні різдвяні і новорічні настрої вже пройшли, як усе вернулось знову до "нормального". Це добре, каже нам наше серце, бо в таких обставинах відчувається менше вини за неспроможність придумати і написати щось цілком радісного. Українське Різдво, яке ми, американські українці, зберігаємо, вяже нас цілком природно з Україною та українським народом. Цілком природним явищем буде теж, як ми, колядуючи та складаючи собі побажання біля святочного стола, теж і в цьому році не зможемо здержати сліз. Бо згадуючи Народженого в яслах, ми рівночасно матимемо перед очима Розпятого опісля на хресті; згадуючи волю, яку був приніс українському народові великий Січень 1919 року зі своїм українським Різдвом — злукою всіх українських земель в одну, вільну, від нікого незалежну і демократичну державу, ми рівночасно бачитимемо Україну розпятою, поневоленою, гнобленою та заселювану азіятами, якою вона є сьогодні. Рівночасно з нашим багатим столом ми бачитимемо наших рідних, наших батьків і матерей, наших братів і сестер, в неволі на батьківщині одних, та в найбільшій нужді і горю розсіяних по чужині других. З їхньою журбою обніметься наша різдвяна радість.

Глибоко відчувати і терпіти — нам не новина. Не даром співає поет:

Якби само великее страждання
Могло тебе, Вкраїно, відкупити, —
Було б твоє велике панування,
Нікому ти не мусіла б вступити.

Але самого тільки терпіння і глибокого відчування ще далеко не вистачає, щоб визволитись з неволі. Це знає український народ і цю свою свідомість, що "сила, воля й слава відмірюються мірою боротьби", він засвідчує своєю героїчною боротьбою та своєю невсипущою працею.

Одного тільки, здавалося б, недомагання не може позбутися український нарід і власне того, яке завжди зупиняло його в поході до сили, поступу, до волі. Про нього згадує літописець, змальовуючи темний образ Святополка Окаянного зперед тисячі років. Над ним плакав автор "Слова о Полку Ігоревім" 760 років тому, оспівуючи, як "на березі Каяли брати різнились". Позбутись цього лиха — це наша перша передумова до здобуття волі Україні. І це наше цьогорічне спільне побажання для нас усіх, на Україні і не Україні сущих.

В. Левинський.

Іван Франко про еміграцію українських селян із Галичини в 80 і 90 рр. XIX. ст.*)

(Для „Свободи").

Ішли — биті страхом і заманені казками про селянське царство.

„Злидні сполошили тисячі екземплярів цього людського гатунку (українських селян. — В. Л.) з їхніх старих гнізд. Вони похапцем збирались і втікали, навантажені всею мізерією своєї екзистенції в цивілізований світ. Примітивні в своїх життєвих привичках і бруді, безпомічні наче діти, без найменшого поняття про справи цивілізованих інституцій і товариських форм, противні у своєму рабському повзанні перед кожним чужим і серце роздираючі у своєму отупінні та резигнації — так ішли ці люди купами, биті страхом за покинену ними землю батьків, заманені непевними чутками й казками про благословенне селянське царство, що його мав оснувати за далеким морем при підмозі самих галицьких селян архикнязь Рудольф, у якого смерть вони ніяк не могли повірити. Так ішли вони масово. По дорозі задержували їх поліцаї і завертали назад. Безсовісні агенти обдирали їх із їх останнього гроша і вкінці безсердечно продавали їх як рабів плянтаторам із Мінас Гераес або Санта Катаріна в Бразилії".

Такими словами малює Франко у віденській газеті „Ді Цайт", ч. 157 з 1897 рр. утечу українського селянина з пекла економічних злиднів під режімом і господаркою польської шляхти в східній Галичині в світ за очі.

Справі еміграції українського селянства з Галичини, одній із найбільших суспільно-економічних болячок нашого села в 80 і 90 рр. мин. ст., та одному з супровідних явищ розвитку капіталізму в хліборобстві в східній Галичині, присвятив Франко цілий ряд статтей здебільшого газетних, у польській і німецькій пресі.

Франко не вдається у них у глибше теоретичне освітлення цього суспільно-економічного явища, а малює його причини, розміри, штучну агітацію, відношення до нього польської шляхти й уряду та нарешті подає міри з метою регуляції еміграції.

Спробуємо на підставі Франкових статтей дати короткий нарис цього суспільно-економічного явища.

Пролетаризація галицького селянства.

Галичина, як відомо, це країна хліборобська й до того перенаселена. Це значить, що в ній живе населення (себто в другій половині XIX. ст.), яке при данім стані культури та при теперішнім розділі продукційних засобів, живучи головно з землі, не може добути з неї потрібного для себе виживлення. Для кого, каже Франко, ці елементарні факти не тайна, цей не може також дивуватись цій еміграції селян із Галичини та мусить уважати її зовсім природним, доконечним і неминучим явищем.

Еміграція селян із Галичини в 80 і 90 рр. мин. ст., це в тому часі новина. Вона невідклична товаришка зубожіння і пролетаризації галицького селянства, якій знесення панщини в 1848р. широко відчинило ворота. Вже в 1852 р. польський публіцист і пізніший сіторик Валеріян Калінка обрахував недобір збіжжа, якого не ставало на виживлення сільського населення на 230,000 кірців. На роки 1847, 1849, 1855, 1865, 1876 і 1889 припадали голодні часи чи то для всеї Галичини, чи тільки для деяких її повітів. До того ж новочасний капіталізм якого впливам почала щораз більше підпадати й Галичина, не залишився тут без своїх наслідків. Число дрібних власників землі, яке в 1848 р. виносило около 500,000, дійшло вр. 1875 на близько 800,000, при чому одна земельна посілість обіймала пересічно 3-4 морги землі. В рр. 1867-83 продано около 35,000 селянських господарств вдорозі ліцитації на покриття незаплачених довгів або податків. Це значить, що цим способом зігнано неменш 100,000 населення в маси пролетаріяту. В р. 1875 обраховано селянський пролетаріят на більш як на пів міліона голів.

З другого боку наслідки капіталізму у великій земельній власності стали проявлятися у цілком відворотнім напрямку. Коли дрібна земельна власність наслідком капіталізму чимраз більше дробиться та розкладається, то велика земельна власність має тенденцію збільшуватись та скупчуватись у руках чимраз меншого числа власників, які провадять господарку більш менш капіталістичним способом, при помочі машин і в звязку з деякими галузями промислу (горальнями, сироварнями, молочарнями і т. і.) Коли в Галичині 1848 р. було ще коло 5,000 більших грунтових посілостей, то в р. 1859 було їх уже тільки 4,500 а в р. 1876 ледве 2,000. Коли велика земельна власність виносила пересічно у 1848 р. не більше як 500 моргів, то в р. 1887 вона виносила пересічно 2,400 моргів. На жаль, ті поступи під впливом капіталізму були однобічні. Розвиток міст, міського промислу та фабрик не йшов рівним кроком із розвитком земельної власности. Ми дістали, каже Франко, численний земельний пролетаріят, але без потрібних для нього джерел прожитку, без фабрик, де він міг би знайти собі заробіток. Нарешті заробіток селянина на панських ланах не перевищнав 20-25 крейцарів денно. А дотого панський двір, спроваджуючи хліборобські машини, став редукувати й ще більше обнизувати заробітну платню селян. Чи ж дивно при таких умовах, що сільське населення з Галичини, здебільшого українське, почало масово емігрувати до південної Угорщини, до північної Америки, до Бразилії, до Басарабії, до Румунії, на російську Волинь?

В Галичині витворилися два головні огнища, два центри селянської еміграції. Перший охоплював Ясло й Сянік, два найбільші повіти Галичини. Звідти емігрували селяни головно до північної Америки. Емігрували не на все. Заробивши там дещо гроша, поверталили назад до краю. З економічного погляду, каже Франко, ця еміграція була дуже корисна. Друге огнище селянської еміграції становило благословенне й урожайне Поділля, а саме повіти: Збараж, Тернопіль, Золочів, Скалат, Гусятин, Борщів, Бережани. Люди емігрували звідти здебільшого до Бразилії. Еміграційна хвиля з цих сторін зросла найбільше у 1891 р. Відтак дещо спала, щоби в 1892 з неменшою силою покотитися до Росії.

Гірше як дома, там мені не буде.

Поруч із природними причинами еміграції існували ще штучні. Еміграційну гарячку розпалювали саме безсовісні агенти. По селах Галичини почали волочитись всякі таємні й загадкові індивідуа, що почали ширити між темними селянами найфантастичніші вістки про архикнязя Рудольфа, „який не вмер, а живе в Бразилії", де заснував велике селянське царство, що його хоче він сам заселити українськими селянами. Кожний селянин, який хоче працювати, дістає там землю задармо.

Подібно заманювали агенти селян до еміграції в Росію. Російський цар, казали вони, проганяє із свого великого царства всіх жидів і німців. Він кличе до себе українських селян і дає кожному з них гарне господарство, з хатою, худобою і 10 моргами землі.

Дещо пізніше поширена була ще інша поголоска а саме, що російський цар і наш „найясніший пан" (австрійський цісар) помінялися емігрантами і цар відступає нашому цісареві всіх своїх жидів а наш цісар обіцяв йому за те переслати відповідне число українських селян. Виходило з цього, що це воля цісаря, щоби українські селяни покидали свою рідну землю і переселювалися до Росії. І наче обхоплені пошестю, рушали селяни з пограничних галицьких повітів купами за границю, не знаючи, куди йдуть, що їх там жде і чим будуть жити.

Розуміється, ці штучні причини еміграції не мали б ніякого значення й сили, якби не існували її головні, природні причини. Про це свідчать хочби слова самих емігрантів-селян із жалем вистосовані до скалатського старости д-ра Созанського, який силкувався здержати наших селян від еміграції в Росію при помочі жандармів.

„Ясний пане!" — мовив до старости український емігрант-селянин — „ми раді би зложити свої кости на нашій землі, що нас кормить, але трудно! Заробив я усього по 15 снопів кожного збіжжа і все поїв з дітьми. А з чого жити далі? Дайте нам роботу! „Щоби хоч діти не гинули з голоду!..."

Інший емігрант-селянин жалівся: „Хотіли би ми вас послухати, вельможний пане, послухати як батька, та вже запізно. Я заробив дві копи збіжжа. За це мусів ще вимолотити у дворі 2 копи на насіння задармо. Ну, а ті 3 нагайки, що дістав при молотьбі, то ще не вся заплата; „Може в суботу більше виплатять!".

А з листів селян-емігрантів, звернених особисто до Франка, пробивається одна велика скарга: „Гірше як дома, там (у Росії) мені не буде. Так мені тут бідувати як і там. А може там таки ліпше буде..."

Еміграція до Росії.

Урядовий комунікат про еміграцію до Росії мусів відкрити очі всьому суспільству на розміри катастрофи.

Проти еміграції почала кричати й обурюватися сама „гієрархія сполечна", як скромно любила себе називати польська шляхта. Адже ж вона тратила в українських емігрантах найдешевшого й найпокірнішого робітника.

Перестрах був великий, однак ще більше було обурення подільських шляхтичів, коли вони бачили, що жандармерія зразу зовсім безчинно та спокійно придивлялася масовій еміграції і ані не рушалася, щоби збунтованих, як здавалося селян силою проводити назад до їх обовязку, себто під нове панщинне ярмо. Жандармерія справді в початках не діставала від намісника ніякої особливої інструкції і покликувалася тільки на закони, які кожному, хто не підлягав обовязкові військової служби, дозволяли свобідно виходити, куда хто хотів. Налякані дідичі не поминули ні одного способу, щоби вдержати в своїй владі так потрібні їм робочі руки. Вони не завагалися навіть просити російських граничних стійкових та їх капітанів, щоби безпашпортним селянам забороняли перехід через границю. Однак тут не одного з них стрінуло невеличке упокорення, коли „слуги деспотизму" й собі ж стали покликуватися на право свобідного переходу та преспокійно перепускали селян без пашпортів за простими перепустками.

Аж тепер почалася акція при помочі „прилюдної опінії". В польських газетах піднялися нарікання на „московських агентів", що бунтують селян до еміграції в Росію, та на недопустиму нездарність властей, особливо ж політичних, що зараз у перших початках не здержали еміграції та дозволили їй розростись до страшних розмірів.

Це було майже на передодні сподіваного приїзду цісаря до Галичини. Судорож пробігла по всім політичнім тілі краю. Галицький намісник, гр. Казимір Бадені, хотів показати себе енергійним та зразу спинити розгукані хвилі еміграції. Наказ за наказом відходив із львівського намісництва до „заповітрених" повітів. Громади повинні були по всіх дорогах поставити узброєну сторожу для спинювання збігців, наче в стані облоги.

Жандармерія дістала наказ задержувати і вязнити емігрантів, а хто за наказом не захоче піти й не послухає його або почне втікати, того слід стріляти „як пса". На російській границі поставлено військовий кордон під тим претекстом, буцім то з Росії може зайти до краю холера. Нарешті-вислано також судово-політичні комісії для дослідження причин еміграції а властиво на те, щоби переслухувати бідних, десятками половлених та поарештованих емігрантів та карати й евентуально також шукати між ними за московськими агентами.

Все ж таки це не помогло нічого.

Селяни-емігранти вміли знаходити вихід із цеї трудної ситуації. Вони спрямували еміграційну хвилю до Росії з одного боку через Броди на Волинь, а з другого через Дністер на Буковину й через Новоселицю до Росії.

Добачуючи головну причину еміграції в агентах, польська шляхта перевела у віденському парляменті в 1896 р. еміграційний закон (лекс Пінінскі і тов.), що карав кожного, „хто без дозволу влади займається еміграційними агендами арештом від 8 днів до 6 місяців".

За організацію еміграції.

Франко їдко глузує з цього закону та звертає увагу галицької шляхти перш усього на те, що першим і найгиднішим еміграційним агентом є економічні злидні галицького селянства.

„Не обманюймо себе! — каже він. Безчисленні факти щоденного життя привели нашого селянина до того, що він стратив віру в самого себе, в свої сили та свою людську гідність, віру в правний грунт, на якому живемо та який є основою суспільного ладу. Селянин любить свою батьківську землю, любить свій загін, але тільки тоді, як вони дають йому хоч крихітку радости та надію на певність завтра. Нори, в яких живе він і в яких панує тільки плач і скрегіт зубів, злидні, утиски та непевність завтра — виганяють його в світ за очі".

Що ж робити?

На нашу думку, каже Франко, виходячи з того, що еміграція в Галичині, отже у хліборобській країні, це явище природне, то її слід відповідно зорганізувати.

„Коли панове", звертається він на адресу польської шляхти, „не хочете селянської еміграції до Америки, чи куде будь інде (в надграничних повітах немало і заможніших селян емігрує до Росії користаючи з великої різниці в цінах землі у нас і там), то або зробіть так, щоби той селянин не потребував емігрувати з Галичини, візьміться щиро та без побічних, кастових оглядів та змагань до поправи його економічного і суспільного стану, або, коли не хочете або не можете цього зробити, то не дуріть себе самим замовлюванням цеї отвертої економічно-суспільної рани церковними проповідями чи розпорядками адміністраційних властей. Спробуйте завернути та управильнити цю еміграційну течію так, щоби з ені ішли користи для самих емігрантів і для нашого краю та для обох його народностей".**)

В організації еміграції повинно, на думку Франка, повстати в Галичині велике й засібне товариство, субвенціоноване краєм і державою, що ставило би собі метою, не безпосередно заохочувати населення до еміграції, а регулювати її, посередничити в її справах, давати емігрантам потрібні інформації, вишукувати для них працю і заробіток у еміграційних краях, та давати емігрантам охорону перед визиском у подорожі й на чужині. Так зорганізована еміграція може принести краєві тільки одну велику користь.

Франко звертає ще особливу увагу на те, що дотеперішня еміграційна агітація в східній Галичині є сполучена зі спекуляцією на селянські грунти. Між еміграційними агентами переважають жиди. Еміграційний рух улекшує жидам набуванні грунтів, іноді за безцін. Стало фактом, що в пограничних із Росією повітах стали оселюватись жидівські емігранти з Росії. Зприводу цього віденська „Ізраелітіше Аліянц" звернулась вже в 1891 р. до австрійського уряду з просьбою, щоби він дозволив російським жидам емігрувати до Галичини і тут оселюватись. Франко перестерігає австрійський уряд перед цим. Дозвіл бо австрійського уряду на жидівську еміграцію з Росії до Галичини був би поважною суспільною небезпекою, що грозила би навіть катастрофою.

Франко про еміграцію до Америки.

Франко не заперечує вкінці теж і додатніх наслідків еміграції українських селян, особливо ж до Америки.

„Скажу коротко", — каже Франко. „Ми, українці, зовсім не можемо нарікати на ту еміграційну течію, що запанувала серед одної частини нашого народу. Завдяки дивній солідарности та організаційній силі цього народу, як також завдяки добрій волі та отвертим очам української інтелігенції, ця течія із многих економічних та суспільних оглядів корисна для нас і принесла нам **несподіваний здобуток — українську кольонію на свобідній американській землі, яка, хто зна ще, яку ролю зможе відіграти в історії нашого народнього розвитку".*****) (Підкреслення наше. — В. Л.).

Тільки глибокий економіст-політик, яким був безперечно Франко, міг здобутися на такі характеристичні й просто пророчі слова.

Українська еміграція в Америці (в Злучених Державах, Канаді і Бразилії) розвинулася упродовж кількох десятків років у чималу силу та вже відограла в історії нашого загального національного розвитку кольосальну ролю. Її значення під теперішню пору просто — історично виняткове. З цього повинен собі здавати справу кожний українець в Америці.

*) Вирівок із більшої, не друкованої праці автора п. з. „Франко-економіст".

**) В наймах у сусідів". Ст. 107 (Із статті „Огляд краєвих справ за лютий 1887", поміщеній у „Przeglond-i Spoleczni-m". 1887, І. ІІІ., ст. 269-275 і передрукованій „В наймах".

***) Przeglond Spraw Krajowych za luty 1887". Przeglond Spoleczny, 1887, I. III ч. 3., ст. 273. І „В наймах у сусідів" ст. 110.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

ГРИГОРІЙ КОСИНКА*)

ФАВСТ

*) Григорій Косинка (нар. в 1899 р.) не один з найбільших талантів в українській літературі взагалі, а в підсоветській зокрема. Відомий український критик і літературознавець М. Зеров безнастанно підкреслював, що письменників, які виявляли б оригінальні творчі шукання, можна почислити на пальцях. І до них він зачисляв імпресіоніста Косинку. Косинчина перша збірка „На золотих богів" (1922) звернула на себе увагу цілої України. В 1928 р. Державне Видавництво України видало його „Вибрані оповідання", друковані раніше в рр. 1922-27. Суворий критик Я. Савченко заявив, що Косинка „заслужено здобув репутацію талановитого белетриста". Косинка, абсолютно ворожий советській дійсності, писав свої новелі імпресіоністично, що давало йому можність залишитись в сутінку, не займати до всього субєктивно виразного становища; він або говорив сюжетами, або за нього говорили його дієві особи. Після багатьох нападів на його творчість, Косинка довго відмовчувався, подібно, як це робили і Хвильовий і Тичина, Головко та інші. На коротко перед своїм кінцем Косинка знова взявся за перо. Його останнім твором був роман „Гармонія", що друкувався в журналі „Життя і революція". „Вісті", а за ними „Літературна Газета" схарактеризували твір як націоналістично-шовіністичний. Це перерішило долю роману, хоча автор і пробував його захистити, виправдуючись новими реорганізаційними постановами партії з 1932 р. Маневр не пощастив і в половині грудня 1934 Косинку розстріляно. Оповідання „Фавст" було друковане в 1942 р. в Харкові в журналі „Український Засів". Майже ввесь наклад журналу знищено і тому це оповідання не тільки дуже мало відоме, але ледви збереглось, щоб його могти передрукувати. Воно говорить само за себе і за автора.

—o—

Коли догорятиме у віках остання зоря, — горітиме моя мисль і страждання, а на чорній смузі неба кривавими літерами спалахнуть пророчі Франкові слова:

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожжі,
Людським презирством, ніби струпом вкритий!...

В імені твоєму, Фавсте з Поділля, я пишу ці рядки. Хай наступні покоління згадають твоє імя велике, хай на коліна стануть перед стражданнями твоїми.

Дорогий мені, до болю рідний, Фавсте! Ти не знаєш, зрозуміла річ, таких слів страшних, як „народня трагедія", — чужі й незрозумілі тобі слова ці. Ти — до примітиву простий. Адже перед своєю смертю — коротко і страшно — ти зумів тільки намалювати в камері ч. 12 маленьку труну з хрестиком і видрапать під тією труною нігтем на стіні — своє імя і прізвище: „Прокіп Конюшина". Оце і все.

...Тоді саме Різдвяні ночі клепав мороз, коли до нашої камери привели із тюремної „секретки" Конюшину: з обличчя був сивий, схожий на Фавста, що його звикли бачити у виставах оперових театрів.

Губи Конюшині спухли, він ловив і ковтав тепле й важке гнали, а? повітря камери, а сам робив тремтячими руками якісь дивні рухи, ніби збирався шугнути у якусь безодню...

Махлюватий селюк, він підозріло оглядав усіх присутніх, до всіх ласкаво посміхався, шептав щось, а далі несподівано сів на краєчок нар і голосно, під регіт присутніх, заявив:

— Диви, от історія. І тут люди є, га?...

Камера, повторюю, зустріла слова Конюшини сміхом; уперше, вирішили всі, довелося людині познайомитися з тюрмою.

Офіцер Кленцов, що любив був залякувати таких новаків, пильно оглянув Конюшину з усіх боків, іронічно скривив рота і суворо, допитливо звернувся до Конюшини:

— Бандит?

Конюшина мовчав. Тоді офіцер, не стримуючи більше сміху, сказав до всіх присутніх у камері:

— Фауста привели. Посидим больше — Гете увидим... А все таки, парнішка, за какие грехи тебя в нашу камеру пригнали, а?

Конюшина не поспішав відповідати, він звів стомлені очі на згорбленого Кленцова, на всіх, і несподівано запитав офіцера з ноткою злоби:

— Хіба тобі не однаково?

З кутка, недалеко вікна, пролунав хрипливий бас:

— Правильно. Молодець Фавст. Так і треба одказувати... Він же тебе не питає, чого ти погони згубив? — визвірився до Кленцова той таки хрипливий голос з кутка.

Кленцов зїдливо огризнувся, але його ніхто не підтримав. Правда, усім до вподоби було нове прізвище, що його дав Конюшині Кленцов: „Фавст". То нічого, що сам Конюшина не розумів, до чого воно — прізвище таке. Про великого Гете він теж уперше чув у камері...

Фавст з Поділля не знав ще, чи сміються з його махлюватости і вбогости, чи таки підтримують проти Кленцова, — тоді ще раз обвів усіх своїми великими, сірими очима — побачив глузливу усмішку на вустах Кленцова, але все таки вирішив чомусь, що таки підтримують його, Фавста з Поділля.

(Далі буде).

П. В.

ЇДЕМО

(Надіслане зі Скитальщини)

Канада! ЗДА! Венесуеля! Парагвай! Аргентина!

Їдемо!

Їдемо зціеї незовсім гостинної Австрії на південь, північ, захід. У всі частини світу. Крім сходу. Тамтуди бажаючих їхати щось малувато... Їдемо до канадійців, американців, аргентинців, абісинців, муринів, папуасів.

— Чули? Читали?

У німецькому часописі було! В українському! По радіо повідомили!!!

— Америка згідна прийняти шістьсот тридцять тисяч!

— Південно - африканський Союз всіх бажаючих!!

— Негус негуситі аж молить щоб йому хоч парочку тисяч Діпістів надіслали!

— Меноніти вже пятьсот тисяч долярів зібрали.

— Папа Римський дає пароплави!

— Канадійці заснували еміграційний банк!

Ініціятори (де їх тільки немає) списки заздалегідь складають:

— Хто до Парагваю?

— До Аргентинви?

— До Абісінії?

— Іди ти зі своєю Абісінією... Он вже минулого року інжинір Ш-ко з Ліенцу на триста осіб список до Абісінії склав. По сто шілінгів з особи... Та щось вже давненько його не видко.

З боку ехидно: — Та той вже мабуть давно в Абісінії... За ваші гришики.

Більш розважливі розмірковують:

— А що робитимете там друзі?

— Та... власне не обміркував ще детайлів... Ну там якось десь при комітетах або часописах влаштуємось. Там видко буде... Аби лишень виїхати...

— Так тамечки спеціяльно для вас комітети поорганізовують! А шухавочкою пошурхати не хочете?

Другий: хліборобством у Бразилії займусь.

А ви хоч одну деревину на віку звалили? Деревця там — ой-ой, у пять обхватів!

— Я до Абісінії твердо вирішив їхати. Що робити, питаєте, буду? Левів лапати...

Рорміркованіші радять:

— Доки ще поїдете — вивчіть хоч одно якесь ремесло. Маєте часу досить. Та хоч з основами сільського господарства познайомтесь, а то лемеша від чепіги не відріжняєте...

Порада розумна, та не всяк її слухає.

Як відомо кожній дальній мандрівці передує тренінг.

Завдання — розвинення фізичної загартованости, невибагливости, о р і є н т а ц і й н и х здібностей. В цьому щиро допомагає дирекція УНРРА.

Репетиція переселень: З Кляґенфурту переганяють до Вілляху, з Вілляху до Санкт-Мартіну. Тут вже, так би мовляв, проходиться „вищий цикл" підготовки майбутніх заокеанських мандрівників.

Багно вище колін — звикай до трясовиськ Бразилії та Аргентини.

Курс фізичного гартування: — поселення в бараках, що мають стінки 3/4 цаля завдовжки — прообраз папуанської хижки з відповідною вентиляцією: дірки в стінах що й пястук просунути можна.

Крізь дах мов крізь решето дощ паде (звикай Діпіст до злив тропічних).

Ось з акліматизацією щось недоладу т р о ш к и. Замісць призвичаювати до тропічного підсоння призвичаюють до зимового. Не за горами Різдво, а дрів не дають. Кажуть, що зима ще не настала. Але хіба розуміє там якийсь Діпіст, своїм обмеженим розумом науково обґрунтовані міркування попечителів. Можливо, бажають дати змогу акумулювати холод на всю рештку життя. Щоб у середині, мовляв, щось на взірець льодовика утворилося. Тоді вже й тропічне сонце не страшне буде.

І так їдемо... У мріях покищо...

Їде умріях діпіст, лежачи на жорстокому ліжкові, засмиканий, заляканий, зголоднілий, загорнений для захисту від гартуючо - баракового підсоння в благенький „коц" і коли благодійний сон вкриває його своїм оксамитовим крилом, сняться йому пальми Венесуелі (такі самісінькі як на обкладинці австрійської книжки про Венесуелю), або безмежні пампи Аргентини.

А він сам у вишитій сорочці (обовязково вишитій), з батіжком у руках, круторогими оре. Оре і цобкає.

І сниться йому, що він вже не заляканий, затурканий, безправний, безголосий Діпіст, а працьовитий, п о в н оправний громадянин нової батьківщини.

Стелиться за його плугом зоране поле, золотою щіткою пшениця встає... І йде ця пшениця шурхливим потоком у всі кінці світу, насичує зголоднілих робітників, інтелігентів зруйнованої війною Европи...

І щулячись від зимна під своїм дірявим коцом зітхає у-ві сні.

Коли ж нарешті скажемо: ПОЇХАЛИ!

ЛИСТ ДО ЗЕМЛЯКІВ

(Надіслане до „Свободи").

Щойно кілька тижнів, як я приїхав до вашого гарного і щасливого краю. Приїхав я з чужини ,зі скитальщини, а пишу до вас усіх, і до кожного окремо. Пишу в імені тих, що не можуть до вас написати, а яким я обіцяв, як сюди їхав, що напишу і вам усе розкажу.

Ще в моїх очах стоїть та нужда і горе, в якому я жив у Німеччині пару тижнів тому. Ще бачу тії деревляні бараки, тії сірі, муровані касарні — де цвіт нашого народу день і ніч проводить. А всі дні такі до себе подібні, як у тій тюрмі. Ще бачу — як рано в 8. годині ідуть з горнятками, з пушками по чорну каву, а в 12-тій в полудне по горохову зупу і кусок хліба. І так день-у-день...

Аліянтські війська освободили нас з німецького ярма і визиску. та лишили тепер на ласку долі. Мов серед дороги, мов між вовками.

Я вже в Америці. Бачу і оглядаю ваше життя у тім гарнім краю. Вам тепло і приємно, ви ситі і забезпечені. Ваші свята веселі. І я не завидую вам, бо на це ви тяжко працювали літами і далі працюєте. Це є вами заслужене добро. В Старім Краю може ми ще тяжче гарували, але окупанти і щораз нова війна все це нам поїдали, а тепер, як знаєте, то вже кінець світа в нашім любім краю. Знов на скитальщині надходить саме тепер початок цього кінця.

• • •

Прошу і пишу ці слова просьби від тих нуждарів, які живуть на скитальщині по вогких касарнях і бараках, часто 2—3 родини в одній кімнаті. Їм треба мати окремі спеціяльні дозволи, щоб рушитись, залізницею кудись поїхати, хоч німці їздять... Скиталець, навіть в очах аліянтської влади є нищий від німця. Бідні скитальці є останні з останніх в Европі, а вони наш цвіт, а вони ці, на яких надіється поневолений український нарід.

Прошу вас, любі Брати і Сестри в Америці, допомогти тим, яких немовлята місяцями молока не бачать. Мій приятель продав 6 тижнім тому останню ще добру свою одежину, що її мав з дому, щоби мати на молоко для малої дитини, яка прийшла на світ. За пів літри молока він платить 5 нім. марок, хоч урядова ціна є 10 сотиків.

Я є вдячний Богові і добрим людям, що я є тут уже. в тій щасливій і багатій країні. та що тут Різдво святкую. Я по-

(Докінчення на стор. 4-тій).

ЗАМІСЦЬ СВЯТОЧНИХ ЖЕЛАНЬ ЗЛОЖИЛИ НА КОЛЯДУ:

Д. Галичин і Л. Мишуга по $25; М. Мурашко, С. Слободян і Я. Кулинич по $10; Д. Кравець $5; В. Кушнір і Н. Н. по $2; С. Шимон, Т. Гіль, Д. Кусий по $1.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Товариства Укр. Нар. Дому, відділ 316, відбудуться в четвер, дня 9-го січня 1947 р., в годині 8-мій ввечір, в Товариськім Домі, 831 Джозеф Евеню. Проситься усіх членів прибути на означений час. — Н. Кучмій, голова; М. Парута, фін. секр.; П. Ковтун, касієр; В. Іванців, рек. секр.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

Різдвяні звичаї в Америці

(Зібрала Юлія М. Шустакевич).

У Різдво Христове ціла Америка надіває на себе різні прикраси. Це вже ввійшло в традицію. Багато з цього Америка приняла від різних народів, що прибули сюди, а дещо сягає ще поганських часів.

Прикраси, які американський нарід уживає у різдвяний сезон, це ялинка, соснові вінки, вінки з острокуща з червоними ягідками або „миселтоу" (по нашому вючка). Це здебільша такі прикраси, яких вживали в давних, поганських часах у вірі, що вони їх охоронять перед лихими силами.

„Миселтоу" американці вішають на хатних дверях, а коли вчасі святочної забави дівчина стане під китицею цеї вючки, хлопці мають право знечевя її поцілувати. Переказ каже, що в давних часах парубки гуртками бігли в ліс і золотими ножиками стинали китиці „миселтоу", вносили до хати та з виїмковою увагою вішали його на двері, вірючи, що ця вючка принесе їм щастя в любові. І на диво, у противенстві до цього переказу, існує ще один, а саме, що „миселтоу" був колись деревом і коли мали розпяти Ісуса, вжили якраз це дерево на хрест. І з того часу впало прокляття на це дерево, воно скорчилось і стало вючкою, „миселтоу". Він вже не може бути більше деревом, а щоби не валятись по землі, то веться по інших деревах і так росте змотаний, наче за гріх, та жие як галапас соками інших дерев.

В Англії давними часами різдвяні вінки робили з острокуща й вішали їх на вікна і двері, щоб таким чином захоронити мешканців хати від нещасть та злих впливів природи. Острокущ має листя подібне до дубового, а тільки кінці гострі як голка і через те називається „острокущ",по американськи „галлі".

Острокущ подібно як і „миселтоу" має після переказу сполуку з розпяттям Христа. Є повіря, що начеб то з острокуща зроблено Христові терновий вінок, якого гострі кільця ранили Його чоло, а каплі крови, що спливали з чола Христа, перемінились в червоні ягідки на острокущі. Тому саме бачимо червоні ягідки в різдвяних вінках.

Старинні римляни обсипали лавровим квіттям своїх героів на знак перемоги, знов для перших християн лаврові вінки були символом спокою і радости знагоди Різдва. Вони теж вішали ці вінки на вікна і двері й тим сповіщали, що до їх дому завітав Христос, який відніс перемогу над поганством та приніс їм радість і спокій.

У Скандинавії в давні часи зимою запалювали вогнища з ялівцю на славу свого бога „Тора", думаючи рівночасно, що ці вогнища відстрашують злі впливи темноти. Цікаве це, що і нецивілізовані люди вже тоді розуміли, що лихо і злоба не люблять світла й тому вони запалювали ясні вогні, щоб лихо і злоба тікали геть, на скали і дебри.

З розквітом цивілізації в Англії повстав звичай, що вчасі Різдва голова родини вносив до хати пень ялівцю і то з особливою парадою; декуди, в багацьких домах, при такій параді грала ще й музика. В хаті приміщувано цей кущ ялівцю на вогнищі (фаєрплейз) і запалювано, а ціла родина раділа й дякувала Богові за світло. При цім співали різні пісні, себто коляди, в яких славилось імя Богочоловіка.

В теперішних часах у різдвяних прикрасах перше місце займає ялинка, яку знаходимо скрізь у християнськім світі, як першого вістуна Різдва. Є багато переказів щодо цього, звідки взялась різдвяна ялинка. Один з найперших говорить про одного християнського проповідника, який в різдвяну ніч пробував представити своїй родині красу й зимовий спокій лісу, покритого іскристим снігом під зоряним небосклоном. Щоби жінка й діти краще зрозуміли його слова, цей проповідник вийшов у ліс, зрубав молоду ялинку, а внісши її до хати прибрав свічечками, позапалював їх ітак ялинка пишалась незвичайним для неї світлом. Ціла родина раділа її красою і присвятила ялинку памяті народин Христа.

Різдвяну ялинку бачимо нині в кожнім християнськім домі в Америці; навіть і не-християни засвічують у своїх домах ялинку в часі Різдвяних Свят.

Повищий переказ має потверджувати дорогоцінна срібна ґравюра, як кажуть, находиться в музеї в Лондоні.

Зібрала я тих кілька фактів, щоб і ми знали, звідки взялись ці всі різдвяні декорації, якими прибирається Америка вчасі Різдвяних Свят.

М. ЗАБЕЛЮ.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Великий мент! Прокинувшись з диму,
Весь світ безмежний чує знов,
Що вмерти всі повинні суми:
Вродилась Вищая Любов!

* * *

Замиготіли зорі, небо очі,
Та збір святих безплатних сил
Хвалою-славою серед ночі
Народження Христа оголосив.

* * *

Христос вродився: люди вірте, —
Що Він приніс з собою в світ
Усім позбавлення (як діти вірте),
Благословення та привіт...

* * *

Так!... всі радіють знов з завзяттям,
Най перестане литись кров:
Бо ж на землі всі люди — браття,
Бо ж над усім царить любов.

(Для „Свободи" з м. Царгороду, 1946).

—o—

Лист до земляків

(Докінчення зо сторони 3-тої)

чував би себе щасливим, якби тільки про себе думав, але як подумаю про тих за морем, то все це, що тут мені дають — якось не йде мені до горла... Не можу на це все дивитися... Не зі заздрости якоїсь, а зі жалю і болю. Тому, хоч я сам ще дід округлий, а вже вислав два пакунки скитальцям. Виблагав їх у добрих людей, бо таки так нераз буває, що ситий голодного не розуміє...

• • •

Святкуйте з ними, з скитальцями, а не святкуйте самі! Вишліть їм щось від себе. Адрес дам вам скільки схочете. І то адрес добрих. вартісних людей. Я певен, що й наші Комітети мають такі адреси. Пригадую,що добре висилати пакунки пачку "CARE", бо по $10. бо скоро і певно доходять.

Хоч не знані, але любі й рідні земляки мої по цілій великій Америці розсіяні! Зробіть це, про що вас прошу отсим моїм святочним листом. Не я вас прошу, а просять вас ті маси безіменних. що зі сльозами мене просили, що називали мене щасливим, що можу виїхати до свобідної Америки.

Помагайте їм і ратуйте їх — цих наших нещасних, що нашої крови і віри.

Христос Раждається — Славім Його!

Ділами — і Словами.

А найбільше — Ділами!

М. Самбірський.

Читайте українські книжки і ґазети, бо часте читання веде до просвіти. А просвіта — це сила.

Українці по цей і той бік океану

(Докінчення зі стор. 1-шої)

Л. Р. в „Житті в таборі" стверджує, що „наша еміграція в Америці пропала", що „ми можемо зректися — майже ніяких — здобутків заокеанської еміграції" і т. д., то самі американські дослідники та історики стверджують, що власне українська еміграція в Америці пропорціонально до кількости, часу і обставин виказалася найбільш прогресивною і найбільш творчою та ще найбільш задержала характер, звичаї країни свого роду, збагачуючи ними американську культуру й американське життя. ("Immigrant gift to American Life" by Allen, E. Eaton, New York, 1932 та ін).

Ред. Пеленський в „Українській Трибуні" покликується на акцію американських поляків в справі їх нової еміграції в Европі, та пише: „Тяжко зрозуміти чому те, що є можливе для поляків, не може бути можливим для українців". Але при цьому забуває, що поляків є пять міліонів, а українців не має і одного цілого, забуває те, що — як отверто заявив сенатор Артур Ванденберг делегації Українського Конгресового Комітету — Америка перебрала вчасі війни зобовязання щодо Польщі і поляків, але не має таких зобовязань щодо України і українців. Сентімент одне, а політика друге. Проте, навіть ці самі американські поляки, яких в цьому випадку протиставляється українцям, часом сами собі ставляють власне американських українців за приклад. Це ще далеко не означає, що американські українці зробили все можливе, або що вони самі вільні від недомагань і докорів. Але треба ствердити, що головні причини наших політичних трудноців не є в нас самих.

З короткого огляду громадської праці американських українців в мин. році, надрукованого в новорічному числі нашого щоденника, можна переконатись, що наділі ціла робота громадських організацій американських українців в минулому році зосереджувалась головно на допомозі й рятункові нової української еміграції. Вона скеровувалася в двох головних напрямках: 1. Забезпечити і охоронити нову українську еміграцію від насильної висилки до Советського Союзу та вимогти для неї окремі права рівні іншим національностям і 2. домагатись для неї можливостей переселення, головно до Злучених Держав. Першу головну мету до деякої міри досягнено спільними зусиллями всіх заінтересованих сторін усіх національностей та завдяки твердій поставі шляхетних душ з табору західних демократій. Друга проблема ще далеко не розвязана і американські українці продовжують робити в цьому напрямку відповідні заходи, на міжнародньому терені, і насамперед в самих Злучених Державах, наставляючи відповідно публичну опінію, впливаючи на конгресменів і сенаторів та ставляючи відповідні домагання до свого уряду. Ми свідомі, що ще далеко не зроблено під цим оглядом всего, знаємо теж свої труднощі, браки та недомагання; їх не виправдуємо, і тільки хочемо, що їх розуміли. При цьому хочемо додати, що американські українці, які в порівнанні з жидами, поляками та іншими етнічними групами творять найменшу чисельно і найбіднішу засобами групу, вони рівночасно в своїй роботі зустрічаться з найбільшими трудноцами та найбільшими атаками і перешкодами з ворожого броку.

Дальшою головною проблемою, що вимагає вияснення, є справа практичного звязку американських українців з новою українською еміграцією в Европі. Фактом є, що довгий час не було навіть змоги вдержувати перписку. Ще й нині цей звязок недостаточний і незорганізований. Причини цього по обидвох боках. В Европі ці причини були насамперед в партійному розбитті нової еміграції та шукання звязків з Америкою у партійних цілях. Ми маємо наявні докази, що деякі групи для своїх цілей готові були пожертвувати організованістю та дисципліною громадського життя американських українців і довести його до подібного розгардіяшу, як існував в Европі. Власне політичний підхід европейської еміграції до звязку з американськими українцями, мусів викликати деякі застереження збоку цих останних. У своєму відношенні до европейської еміграції американські українці бачать в кожному тільки українця — брата і бажали б, щоб ці брати теж між собою по братньому жили, бодай, як іде про репрезентацію перед світом, чи один фронт оборони перед ворогом. У взаємовідношенні між українцями по обидвох боках океану муситься виказати максімум взаємного зрозуміння, доброї волі, пошанівку взаємних переконань та знання обставин. Практичний звязок мусить бути рішучо сцентралізований і крім культурного, мусить бути побудований виключно на базі найпекучішої під цю пору справи, іменно, всесторонньої допомоги европейській еміграції, її оборони та рятунку. Всілякі можливі помилки, недотягнення, непорозуміння і т. д. треба полагоджувати громадським і демократичним порядком а перешкоди усувати спільними зусиллями.

На закінчення цих міркувань хочемо ще запевнити наших братів по той бік океану, що їхню недолю вважаємо своєю власною і як з такою будемо боротися всіми силами і всіми засобами, які стоять нам до розпорядження. А в Різдвом та Новим Роком бажаємо їм якнайбільше сили, видержливости та здійснення нашої спільної мрії: вільної і щаслиовї України.

ПОШУКУЮТЬ

МИХАЙЛО, АННА І ПАРАСКА ТУТКО пошукують брата **ІВАНА ТУТКО,** що походить зі села Воля Ґурянська, повіт Ліско, Польща. По закінченню війни його адреса була: **D. P. Camp Blankofen biu Kaufbeuren, Bayern, Germany.** Листи, писані на цю адресу, вертаються з написом, що його там нема. Хто про нього подасть вістку буде винагороджений, або він сам хай пише на тут подану адресу. Ґазети на скитальщині прошу передрукувати. 246,
MICHAEL TUTKO,
219 Belvidere Avenue,
Jersey City 6, N. J., U. S. A.

ТАРЗАН,ч ч. 1511. Погоня серед дерев.

Підкинувши Соню до безпечного місця, Тарзан завважав, що він самий найшовся в поважній небезпеці.

Малпочоловік оперся плечем в дерево. Саме тоді, коли носоріг його догнав, він відскочив набік.

У сліпій злості носоріг вдарив головою в пень дерева, зломив карк і впав мертвий.

В наступній хвилині Тарзан опинився на гиляці, але Соні там не стало. Звіддалі він зачув її крик.

Слікуючи за криком, пан джунґлів швидко дігнав її в обіймах Оґу.